

Az elévülés mint jogintézmény

Menyhárd Attila

Magyar Jogászegylet, Civilisztikai Tudományok Szakosztálya, Budapest, 2026 április 16

Az időmúlás hatása

A jogosultság megszűnése

kötelmi jog (jogvesztő határidők)

dologi jog (elbirtoklás mint jogvesztés)

A bírósághoz való fordulás lehetőségének az elvesztése

perindítási határidők

elévülés

dologi jogi igények

miért nem évülnek el a tulajdoni igények?

kötelmi jogi igények

Az igényérvényesítés lehetőségének a korlátozása a joggyakorlás korlátai alapján

jóhiszeműség és tisztesség követelménye, adott helyzetben általában elvárható magatartás követelménye

Orvosolhatja-e az időmúlás a jogsértést?

Az elévülés nem „természetes” jogintézmény: az újabb jogfejlődés jelensége

Hatásában a kisajátításhoz hasonlít: a jog elveszíti az értékét

Mi az, ami ezt alátámaszthatja?

A jog elvesztésének az alátámasztása

Elbirtoklás: az állagmegóvás és fejlesztés ösztönzése a jogszerzés lehetőségével

Harmadik személyek érdekének a védelme

pl elővárlási jog gyakorlása (EBH 2006. 1408. sz., BH 2007. 90. sz., 2/2009. (VI. 24.) PK. 7. pont)

Változatosság

Jogrendszerek erős változatosságot mutatnak, minden tekintetben

Az elévülést mint alapintézményt jellemzően elismerik
a magyar jogban is jelentős változást hozott a Ptk (1959)
egyes jogokban kettős határidők vannak
pl magyar jogban az objektív és a szubjektív határidő

Jogvesztés alátámasztása: elévülés

Az évek múlásával egyre nehezebbé válik az adós számára, hogy védekezzen a hitelező követelése ellen;

Az idő múlása olyan ésszerű várakozást kelt az adósban, hogy egy esemény, amely követeléshez vezethetett volna, lezártnak tekinthető és a potenciális adós a viselkedését ennek megfelelően alakíthatja;

a status quo-ba vetett bizalom megőrzése

a közérdek azt kívánja, hogy a jogvitákat gyorsan rendezzék és azok ne jelentsenek bizonytalanságot, igazságtalanságot és a peres költségek növekedését

Elévülés és alapjogok

Bírósághoz fordulás joga

Jogbiztonsághoz való jog

[Tulajdonhoz való jog (alkotmányos értelemben)]

921/B/1992. AB határozat

A jogalkotó a polgári jog jogviszonyok szabályozása során az Alkotmány keretei között nagyfokú szabadsággal rendelkezik egyebek között abban a vonatkozásban is, hogy az alanyi jog érvényesíthetőségének időkorlátját (az elévülést) milyen általános és különös törvényi rendelkezésekbe foglalja

A követelések elévülési idejének törvényi meghatározása az Alkotmány egyetlen rendelkezésével sincs egyenes kapcsolatban, így az elévülés időmeghatározása csak kivételesen, szélső esetben vethet fel alkotmányossági kérdést. Ezért az eltérő elévülési szabályok is mindaddig alkotmányosak, amíg a különbözőséget a jogviszonyok tartalma, természete vagy egyéb jogi (gazdasági, társadalmi) sajátossága indokolja és az nem vezet az Alkotmányba ütköző, a személyek egyéb helyzet szerinti hátrányos megkülönböztetéséhez

Lezárulnak-e valójában a jogviszonyok?

Az elévülés nyugodhat (6:24)

az elévülés nyugvása a magyar jogban az igényérvényesítési idő meghosszabbodását jelenti, nem hagyományos értelemben vett nyugvást [(6:24 (2) (3))]

Az elévülés meg is szakítható (6:25)

menthető ok?

Új Ptk. Véleményező Testület és BH 2025 211. sz.

Európai és transznacionális jog

Termékfelelősségi Irányelv 17. cikk [Elévülési idő]

A tagállamok biztosítják, hogy a károsult 10 év elteltével az irányelv alapján többé ne legyen jogosult kártérítésre, kivéve, ha az említett károsult időközben eljárást indított egy olyan gazdasági szereplő ellen, amely a 8. cikk alapján felelősségre vonható

2019/770 és 2019/771. sz Irányelvek ("Ikerirányelvek")

A nagyfokú változatosság a nemzeti jogokban akadályozza a harmonizációt

vö 1974-es New York-i Egyezmény a kereskedelmi vételből eredő követelések elévüléséről

EJEB

Stubbings and others v United Kingdom, 22083/93, 22095/93 [1996] ECHR 44

Utóhatás pl *A v Hoare*, [2008] UKHL 6, rugalmasabbá váló gyakorlat gyermekbántalmazásból eredő követelések kapcsán (mérlegelés szélesebb körű lehetősége)

Sanofi Pasteur v France (13.2.2020) (Application no. 25137/16)

alapjogi relevancia: bírósághoz való fordulás joga vs jogbiztonság

az elévülés jogpolitikai alapjai legitimek, de

az arányosság központi kérdés

nem büntetheti a jogosultat: amíg a jogosult nem lehet teljesen tisztában a követelésével, az nem évülhet el

Hibás termék: 1992 – 1994, betegség 1993, 1999, 2004, igényérvényesítés: 2005

Kritikus pontok: az elévülés kezdő időpontja és az időtartama

Következtetés

Az elévülés mint jogintézmény legitim, de előtérbe kerül az alapjogi megközelítés

A (nemzeti) jogalkotás és joggyakorlat széles körű szabadsággal rendelkezik az elévülés kereteinek a meghatározásában

A jogosulttal szemben megengedőbb trend

alapjogias teszt

a nyugvás szabályainak rugalmas alkalmazása

Cselekvőképtelen vagy cselekvőképességükben korlátozott személyek követeléseinek az elévülése

Kettős elévülési idő vagy abszolút jogvesztés és elévülés kombinációja megfontolandó lehet, de valószínűleg érdemben nem sok változást hoz